

Література

1. Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування / Уклали: Е. М. Проїдаков, Л. А. Теплицький . – К.: СофтПрес, 2005. – 549 с.
2. Грищенко А. П. Суфіксальний словотвір прикметників // Словотвір сучасної літературної мови. – К.: Наук. думка, 1979. – С.119-170.
3. Дружок В., Ярмошук Т. Деякі аспекти становлення української стандартизованої науково-технічної термінології // Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка». – Львів, 2005. – № 538. – С. 49-51.
4. Новий російсько-українсько-англійський тлумачний словник з інформатики. – Харків: Корвін, 2002. – 656 с.
5. Пілецький В. І. Росіянізми та англіцизми в сучасній українській термінології // Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка»: Проблеми української термінології. – Львів, 2003. – № 490. – С.12-16.
6. Скороходько Э. Ф. Вопросы перевода английской технической терминологии (перевод терминов). – К.: Изд-во Киевского ун-та, 1963. – 91с.

Фогель Г. Б.

ФРЕЙМОВИЙ АНАЛІЗ АНГЛІЙСЬКОЇ АВТОМОБІЛЬНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ (З ДЕТАЛІЗАЦІЄЮ ТЕРМІНОПОЛЯ «ДВИГУН»)

Науково-технічна революція 20 сторіччя розширила наші пізнання про світ. З'являються нові галузі знань та безліч підмов, які відповідають новим сферам науки, удосконалюється термінологія вже існуючих сфер діяльності. Виникає необхідність дослідження мовних одиниць з точки зору мислення, що є предметом когнітивної лінгвістики.

Згідно з цим, актуальним завданням сучасного термінознавства є аналіз вже сформованих стійких терміносистем і дослідження становлення мови науки. Будь-який вид діяльності повинен мати свій власний корпус термінів, який постійно змінюється, удосконалюється й поповнюється [5, с. 19].

Теоретичні розвідки останніх років [1; 4; 9] свідчать про великий інтерес до когнітивного вивчення мовних явищ, але робіт, які було б присвячено когнітивному вивченню саме термінолексики існує зовсім небагато [3; 6].

Представлена робота присвячена аналізу англійської автомобільної термінології (ААТ) за допомогою когнітивного підходу. Цей підхід оснований на процесах людського мислення і застосовується для вивчення ААТ з метою виявлення основних закономірностей формування та функціонування цієї терміносистеми, адже відомо, що автомобільна термінологія вимагає впорядкування через її швидкий розвиток та постійне поповнення новими лексичними одиницями. Вибір такого підходу до вивчення ААТ зумовлено тим, що раніше він не застосовувався для вивчення саме автомобільної термінології. Для дослідження обрано метод фреймового аналізу, який дозволяє деталізувати та структурувати ААТ, представивши системність цієї галузі у вигляді когнітивної моделі.

Актуальність проведеного дослідження визначається тим, що воно виконано на теренах новітньої лінгвокогнітивної парадигми. Проблема специфіки терміносистем кожної окремої галузі знання набуває важливого теоретичного й практичного значення для подальшого вивчення механізмів формування й функціонування терміносистем, які розвиваються. Актуальність теми зумовлена також недостатньою вивченістю мовних засобів автомобільної термінології в англійській мові.

Метою дослідження є вивчення ААТ з погляду когнітивістики.

Мета дослідження зумовлює вирішення наступних **завдань**:

§ встановити взаємозв'язок між змістом термінів «концепт», «поняття», «фрейм» і «значення»;

§ дослідити англійську автомобільну термінологію за допомогою методу фреймового аналізу;

§ представити концептуальну схему термінополя «двигун».

Матеріалом дослідження слугували 250 автомобільних термінів, обраних методом суцільної вибірки зі спеціалізованих словників [2; 10; 11; 12].

Для виконання поставлених завдань були застосовані **методи** статистичного, когнітивного й фреймового аналізу.

На нашу думку, співвідношення між основними категоріями когнітивного дослідження мовних явищ – *концептом*, *поняттям*, *значенням* та *фреймом* – є таким (див. рис. 1): усі вони є одиницями свідомості людини, одиницями мислення, але *поняття* є лише частиною *концепту*, тому що воно виражене в мовній формі, а *концепт* може містити ще й такі елементи, які не мають вербального вираження; *значення* охоплює лише деякий відрізок *концепту*, тому що в багатозначних словах один мовний знак поєднує кілька ознак *концепту*; *фрейми* – це одиниці, організовані навколо певного *концепту*. Вони містять основну й можливу інформацію, яка асоціюється з певним *концептом*.

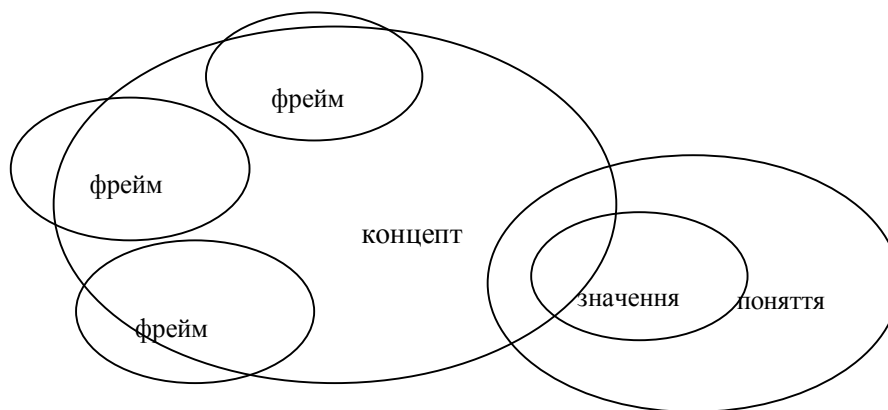

Рис. 1 Співвідношення між концептом, поняттям, значенням та фреймом.

Традиційно фреймом вважається «набір пропозицій, які характеризують наші конвенційні знання про певну автономну ситуацію» [9, с. 320], тобто «структура даних, у якій віддзеркалено набуті в результаті попереднього досвіду знання про певну стереотипну ситуацію та про текст, який описує цю ситуацію» [1, с. 6].

Деякі вчені вважають, що фрейм можна представити «у вигляді особливої таблиці, в якій верхні секції заповнені заздалегідь, а нижні порожні і заповнюються тоді, коли фрейм-сітка накладається на текст і з нього вилучається понятійна інформація» [8, с. 5]. Для заповнення верхніх секцій фрейму треба встановити типові ознаки галузі.

В нашому дослідженні прийнято точку зору Л. С. Рудинської, за якою фрейм складається з 3 ярусів: верхнього, середнього та нижнього. На нижньому ярусі деталізуються концепти вищого та середнього. Така система дозволяє встановити відношення «між фреймовими одиницями термінології та тією сукупністю термінотворчих засобів, що заповнюють кожний з ярусів фрейма» [7, с. 19].

Але поняття ярусів не є сталим і може змінюватись в залежності від контексту, в рамках якого розглядається певне поняття. Так, візьмемо наприклад поняття «engine». Якщо розглядати його як частину цілого механізму автомобіля, то «engine» можна віднести до середнього ярусу. Це може бути представлено у вигляді наведеної нижче схеми:

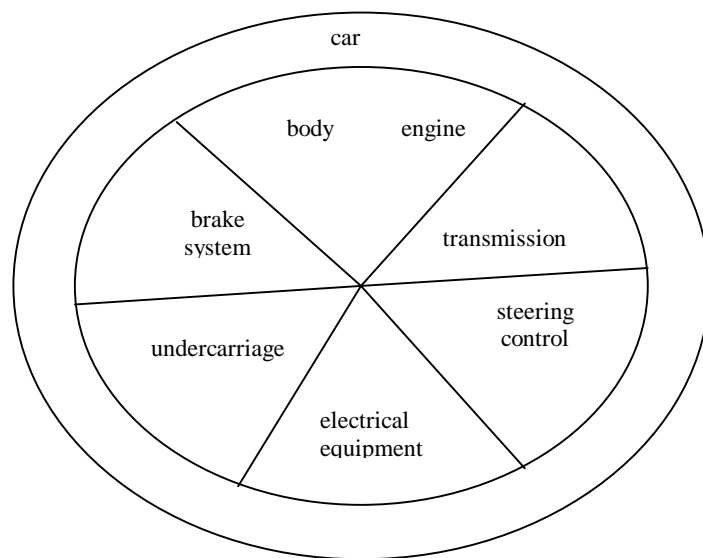

Рис. 2 Фрейм термінополя «car»

Якщо взяти поняття «engine» як окремий механізм, що складається з елементів-систем, то «engine» буде відноситись до верхнього ярусу (див. рис. 3)

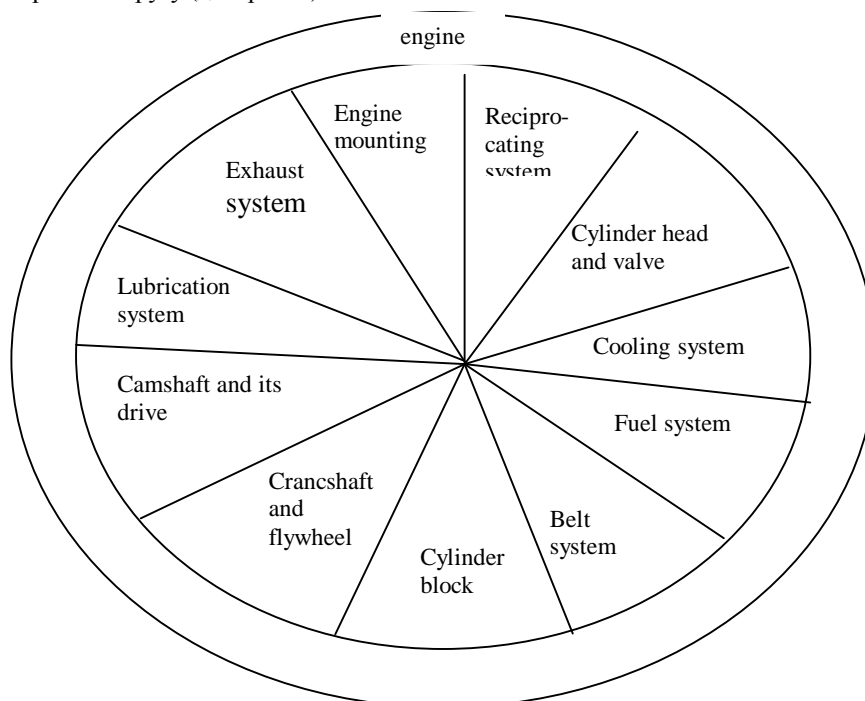

Рис. 3 Фрейм термінополя «engine»

Навіть складові елементи двигуна можуть також займати різні позиції в залежності від контексту. Візьмемо, наприклад, топливну систему «fuel system» та віднесемо її до верхнього ярусу (див. рис. 4):

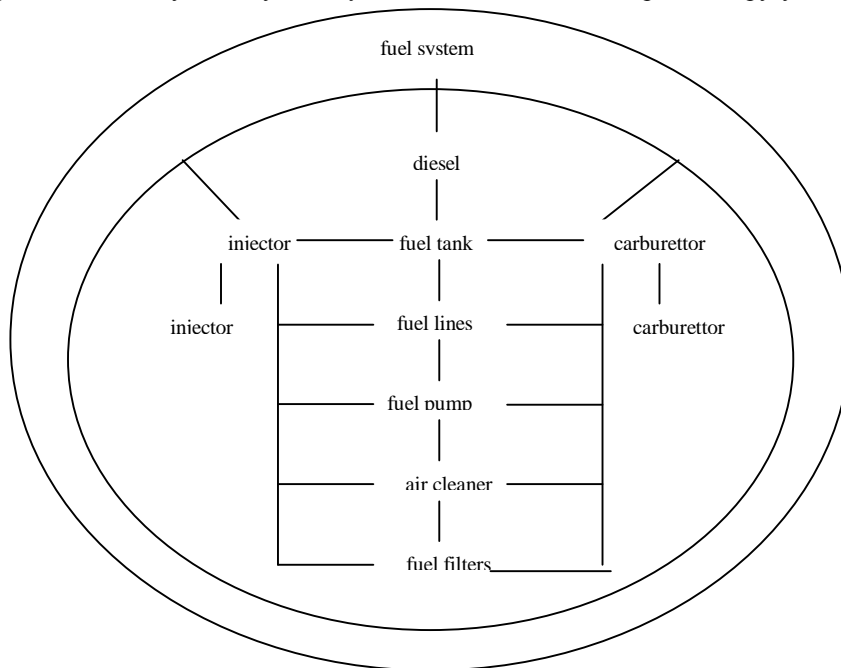

Рис. 4 Фрейм термінополя «fuel system»

Як видно з рисунку 4 «diesel» буде займати середній ярус, а його складові, як наприклад fuel tank, fuel lines, fuel pump та інші займатимуть нижній ярус.

З цього виходить, що яруси можуть змінюватись в залежності від кількості складових елементів, на які можна розкласти певне поняття.

І.С.Гавриліна та К. О. Громова продемонстрували в своїх роботах перспективність застосування методів фреймового аналізу для дослідження організації терміносистем. Кожний окремо взятий фрейм структурно й концептуально пов'язаний із фреймами з верхнього та нижнього ярусів. Ці зв'язки дозволяють взаємовиводити один фрейм з іншого, як це можна побачити на рис. 5 [3, с. 64].

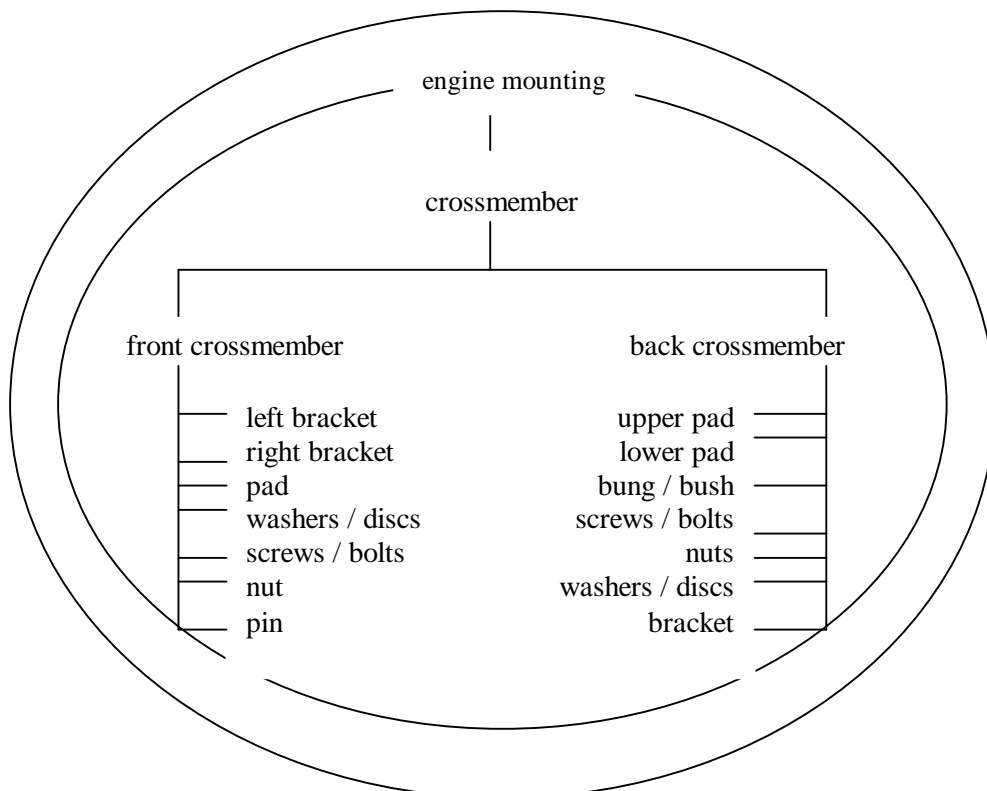

Рис. 5 Фрейм термінополя «engine mounting».

Теорія ярусів допомагає наглядно побачити розташування окремих елементів в системі та побудувати схему, на якій зображено не просто перелік складових елементів, а й показано їх взаємозв'язок та залежність один від одного. Тобто це не тільки схема взаємозв'язку верхнього, середнього та нижнього ярусів фрейму, але й схематичне зображення розташування й взаємозв'язку окремих деталей механізму.

Так, візьмемо теорію ярусів для аналізу термінополя «engine mounting». В ході аналізу можна встановити, що основним елементом цієї системи є crossmember, а інші елементи – її складові.

Разом з тим через об'ємність фрейму виникають труднощі із вилученням та визначенням усіх його складових елементів. Тим більше, що структура фрейму є двоїстою: з одного боку фрейми – це структуровані лексичні підсистеми, а з іншого – засіб організації, внутрішня когнітивна інформація, яка є або вродженою, або засвоєною з досвіду або навчання [3, с.70].

Представимо це на прикладі фрейму «engine». Якщо розглядати «engine» як «структуровану лексичну одиницю», то фрейм матиме такий вигляд (див. рис. 6):

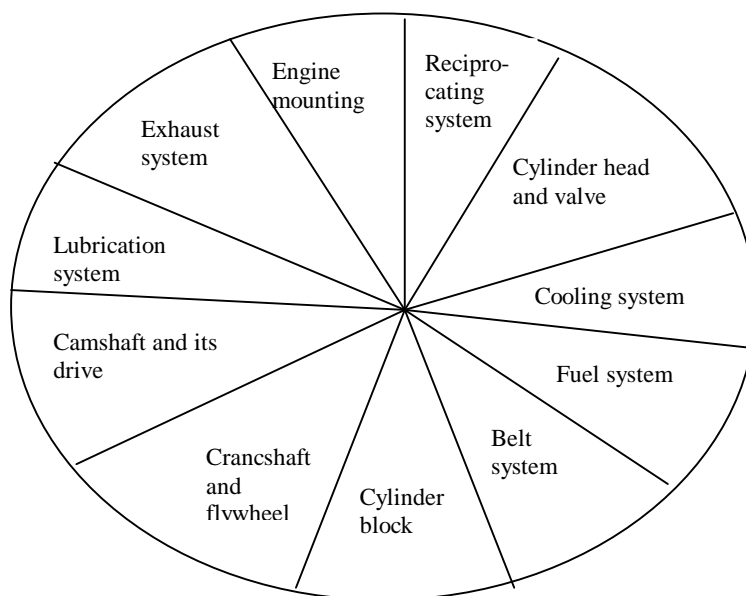

Рис. 6 Фрейм «engine» як структурована лексична одиниця

Якщо ж представити фрейм «engine» як «внутрішню когнітивну інформацію», фрейм виглядатиме наступним чином (див. рис. 7):

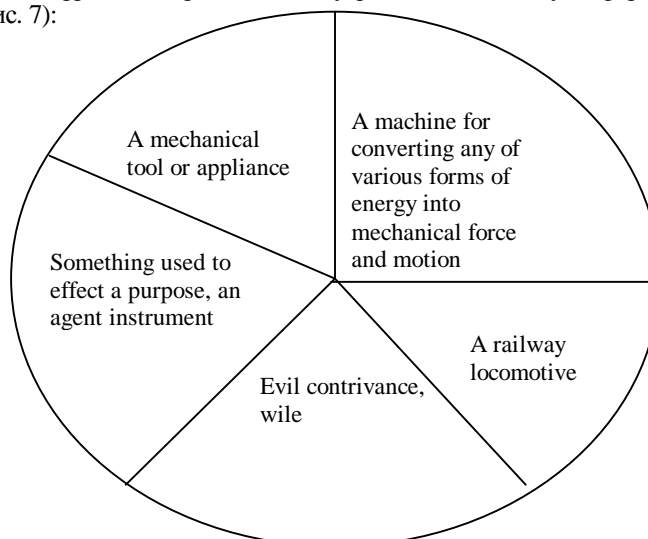

Рис. 7 Фрейм «engine» як внутрішня когнітивна інформація.

З цього виходить, що елементи одного й того ж фрейму можуть бути різними в залежності від того, з якого боку цей фрейм розглядається. Тому, аналізуючи певний фрейм, треба завжди уточнювати, який саме аспект фрейму береться до уваги.

Застосовуючи метод фреймового аналізу, ми демонструємо новий підхід до вивчення ААТ з погляду мислення. Спираючись на процеси мислення, можна уявити основні закономірності, за якими формується та функціонує ААТ.

Джерела та література

1. Барба Л. В. Лінгвокогнітивні особливості текстової ситуації «злочин – відповідальність» у різних функціональних стилях сучасної англійської мови. – Одеса, 1999. – 30 с.

2. Гольд Б. В., Кугель Р. В., Шерцер С. А. Англо-русский словарь по автомобильной технике и сервису. – Минск: Новая Звезда лтд., 1999. – 704 с.
3. Громова К. А. Когнитивные аспекты юридического термина (на материале англ. Юридической терминологии) // Когнитивно-прагматические особенности лингвистических исследований: Сб. н. тр. Калинингр. ун-та. – Калининград, 1999. – С. 62-69.
4. Доценко Д. В. К вопросу о концептах как единицах этносознания // Язык и текст в современных парадигмах научного знания // Studia Linguistica XV. – СПб.: Борея Арт, 2006. – 340 с.
5. Журавлева Т. Особенности терминологической номинации. – Донецк: АООТ Торговый Дом «Донбасс», 1998. – 253 с.
6. Ивина Л. В. Лингво-когнитивные основы анализа отраслевых терминосистем (на примере англоязычной терминологии венчурного финансирования). – М.: Академический проект, 2003. – 232 с.
7. Рудинская Л. С. Современные тенденции развития гематологической терминологии (на материале англ. яз.): Автореферат. – М., 1997. – С. 27.
8. Уткина Ю. Э. Лексико-семантическое моделирование английской терминосистемы «очистка природных и сточных вод» и вопросы разработки англо-русского словаря отрасли: Автореферат. – Л., 1988. – С. 16.
9. Филимошина Д. В. К вопросу о природе комического // Язык и текст в современных парадигмах научного знания // Studia Linguistica XV. – СПб.: Борея Арт, 2006. – 340 с.
10. Autorepair // <http://autorepair.about.com/cs/generalinfo/1/bglossary.1.htm>.
11. Autos // <http://autos.canada.com/info/glossary.html#A>.
12. Autozone // http://www.Autozone.com/az/cds/en_us/0900823d.html.

Француз Л., Каламаж М.

ПУТИ ПОПОЛНЕНИЯ СЛОВАРНОГО СОСТАВА МОЛОДЕЖНОГО ЯЗЫКА

Язык – это «живой организм». Он может существовать только постоянно изменяясь во времени, иначе он умирает. Говоря о состоянии языка, мы одновременно говорим о состоянии говорящих на нем людей, о тех преобразованиях, которые происходят в языковом поведении и сознании носителей языка [3, с. 25-26].

Новые научные, технические и общественные изменения влияют на язык. Спонтанно появляются новые слова, которые быстро распространяются. Обновление лексического состава и его быстрая сменяемость – это одна из характерных черт молодежного жаргона. Язык изменяется вместе с изменением поколения его носителей.

Источниками пополнения лексического состава являются: иностранные языки, литературный кодифицированный язык, другие подсистемы языка (воровской, тюремно-лагерный, компьютерный жаргоны). Молодые люди часто создают новые слова (словообразование) и используют игру слов.

В современном русском, украинском и польском языках появилось огромное количество заимствованных слов. Причины заимствования самые разные, напр.:

- недостаток лексем описывающих ту или иную тематическую область, профессиональную среду (напр. компьютерную технику);
- желание обозначить явление или предмет одним словом а не понятием (замена описательного наименования одним словом);
- потребность разграничить близкие по содержанию, но различающиеся понятия;
- мода.

Вышеуказанные причины взаимодействуют друг с другом.

Заимствование слов из других языков явление не новое, на протяжении истории развития языка повторяющееся.

В русском языке, во время татаро-монгольского нашествия, много заимствований пришло из тюркских языков, во время Петра I и Екатерины II – из голландского и немецкого. В XIX веке русский язык пополняется благодаря заимствованиям из французского языка [4, с. 29].

Первые заимствования в польском языке появились вместе с принятием христианства. Это были прежде всего слова из греческого языка и латыни. В XVI веке, когда в Краков приехала королева Бонна, распространились итальянские слова, а с XVII века – французский язык. Во время захвата Польши чужеземными государствами появились русизмы и германизмы.

Объем иноязычных заимствований существенно вырос в последнее время. В условиях глобализации современного мира их невозможно избежать, они необходимы. Открытость России, Украины и Польши на «Запад», свободное движение информации, обмен технической, культурной и нравственной мыслями, использование новой технологии (в том числе компьютера и Интернета) привело к изменению лексического состава молодежного языка. Молодежь «захлеснулась» особенно английским языком [5, с. 221].

Каждые новые явления в условиях технической революции должно получить свое название, а так как почти все они появляются в Европе, то большинство из них происходит на английском языке. Для большинства из них просто нет эквивалента в отечественном языке. Иноязычные лексемы проникают в молодежный жаргон разными путями. Молодежь не только заимствует иностранные слова и словосочетания, в той форме и значении, как они выступают в оригинале (напр. *мэн* англ. man, *блэк* – англ. black, *аск* – англ. ask, *айз* – англ. eyes, *амбrella* – англ. umbrella, *бэбл – гам* – англ. bubble gum, *бай* – англ. bye, *кис* – англ. kiss; *адijos* – исп. adios, *ам sorry* – англ. I'm sorry, *ансел* – нем., *бакс* – англ., *кул* – англ., *дринк* – англ., *фан* – англ. fun, *фелер* – нем. feler, *хэппи*; *бамбетель* – нем., *бэждонц* – польск. bzdąc, *бэжух* – польск. brzech, *вар'ям* – польск. wariat, *аусвайс* – нем., *бас/бус* – англ. bus, *ариведерчи* – итал., *бойфренд* – англ. boyfriend, *амико* – исп. amigo) но старается приспособить их к отечественной действительности и делает его пригодным для использования. Зачастую молодежь прибегает к добавлению к заимствованному слову суффиксов и префиксов, свойственных отечественному языку [1, с. 33].

В русском языке заимствованные глаголы приобретают русские глагольные суффиксы: **-а(ть)**: *аскать* – to ask 'просить, выпрашивать'; *итать* – to eat 'есть'; *камать* – to come 'приходить', **-и(ть)** *апгрейдить* – to upgrade, **-ну(ть)**: *искейтнуть* – to escape *рингнуть* – to ring 'позвонить', *борннуть* – to born 'родить'. Эти суффиксы дают возможность спрягать глагол. Глаголы, образованные от заимствованных корней, могут образовать видовые пары: *лукать* (несов. вид) – *полукать* (сов. вид).